

EVALUAREA SECTORULUI FINANCIAR

MOLDOVA

FEBRUARIE 2005

VICE-PRESEDINTIA REGIONALA PENTRU EUROPA & ASIA CENTRALA

VICE-PRESEDINTIA SECTORULUI FINANCIAR

PE BAZA PROGRAMULUI COMUN AL FMI SI BANCII MONDIALE DE EVALUARE A SECTORULUI FINANCIAR

I. INTRODUCERE

1. Ca parte a Programului comun al Bancii Mondiale si FMI de evaluare a sectorului financiar (PESF), doua echipe au vizitat Moldova, una în aprilie 2004, iar alta în perioada 12 mai – 2 iunie 2004.¹ Echipa s-a axat asupra a trei domenii largi: (i) stabilitatea pe termen scurt a sistemului financiar al Moldovei si rezistenta acestuia la stres; (ii) progresul înregistrat în respectarea standardelor internationale si celor mai bune practici în domeniul reglementarii, supravegherii si transparentei sistemului financiar; si (iii) principalele probleme de dezvoltare si pe termen mediu în sistemul financiar. Echipa PESF a elaborat un memoriu de activitate si urmatoarele trei rapoarte detaliate care au fost examinate si prezentate autoritatilor: (i) Notele tehnice; (ii) Evaluarea respectarii standardelor si codurilor; si (iii) teste detaliate pe fiecare banca.

2. Sectiunea Raportului referitoare la combaterea spalarii banilor si combaterea finantarii terorismului (CSB/CFT) s-a bazat pe raportul misiunii FMI de asistenta tehnica întreprinsa în aprilie 2004.² Evaluarea deplina a CSB/CMT, necesara în contextul PESF, este planificata de a fi efectuata la începutul anului 2005 de catre MONEYVAL, organul european de tip FATF, Secretariatul caruia este sustinut de catre Consiliul Europei. MONEYVAL va pregati o evaluare a respectarii standardelor si codurilor CSB/CMT în timpul misiunii sale.

3. În timpul misiunii FMI pe Articolul IV din octombrie 2004, au fost întretinute discutii cu autoritatile Moldovei referitor la principalele concluzii ale evaluarii. În timpul

---

¹ Echipa PESF a fost formata din Martin Slough (Banca Mondiala, conducator de misiune) si Judit Vadasz (FMI, conducator adjunct de misiune); Erik Lundback, Srobona Mitra si Yuji Yokobori (toti de la FMI); Irina Astrakhan, Victor Burunsus, Michael Edwards, Serap Gonulal, Peter Kyle, Barbara Mondestin, Yibin Mu si Sue Rutledge (toti de la Banca Mondiala), Svante Bagstam (Sveriges Riksbank, sisteme de plata), Stefan Spamer (Deutsche Bundesbank, supraveghere bancara) si Walter Zunic (expert al Bancii Mondiale – supraveghere bancara). Edgardo Ruggiero (reprezentant permanent al FMI) si Edward Brown director de tara al Bancii Mondiale au participat la unele întruniri. Alex Berg (Banca Mondiala), care a efectuat ROSC pe Guvernarea Corporativa, si Henri Fortin (Banca Mondiala), care a efectuat ROSC pe evidenta contabila si audit, ambii independent de PESF, au contribuit la prezentul raport.

² Misiunea CSB/CFT a fost efectuata de Terence Donovan si Peter Csonka (ambii FMI).

acelor discutii autoritatile au solicitat asistenta de la Banca si FMI în facilitarea implementarii a câteva recomandari, în special celor referitoare la îmbunatatirea cadrului legislativ si structurii de supraveghere pentru sectorul de asigurari, completarea standardelor de evidenta contabila si audit si îmbunatatirea implementarii lor; precum si îmbunatatirea guvernarii corporative în sectorul corporativ. Pentru a raspunde solicitarilor din partea autoritatilor, a fost elaborat un program de asistenta tehnica care de asemenea include consultatii din partea FMI pentru Banca Nationala a Moldovei (BNM) referitoare la supravegherea bancara si reglementarea valutara.

II. EVALUAREA STRATEGICA

4. **Desi Moldova este cea mai saraca tara din Europa, masurata prin PIB pe cap de locuitor, tara a atins unele succese în formarea cadrului de functionare a economiei de piata, în special în sectorul bancar.** Acest cadru, totusi, exista într-o masura mult mai mare în forma de reguli scrise decât în practica.

5. **Cu toate ca indicatorii cantitativi sugereaza ca sectorul bancar este solid, câteva aspecte calitative ale sistemului bancar sunt mai puțin pozitive.** Îngrijorari trezesc în special:

- ? Problemele de guvernare ce apar în urma sporirii rolului guvernului în sectorul bancar si de asigurari;
- ? Structura netransparenta de proprietate a institutiilor financiare si corporatiilor, precum si practic absentia investitorilor strategici adecvati;
- ? Impactul potential negativ al aprecierii ratei de schimb (cauzata de aflusul mare de valuta straina) asupra bilanturilor bancilor prin intermediul clientilor lor;
- ? Efectele bum-ului recent în creditare, în timpul caruia bancile au acordat credite care în final pot valora mai puțin decât valoarea nominala, dar care înca nu au aparut în categoriile creditelor clasificate.

6. **Desi echipa a efectuat analiza durabilitatii sectorului bancar, testele de rezistenta la stres trebuie sa fie calificate.** Supraveghetorii bancari care au oferit informatii au fost împiedicati de constrângeri nerelevante si deseori politice. Supraveghetorii de asemenea au întâlnit dificultati în obtinerea informatiilor utile despre proprietarii finali ai bancilor. Bancile la rândul lor, pot avea numai informatii nesigure despre actionarii care sunt proprietari finali ai multor dintre debitorii sai. Din cauza acestei structuri netransparente a multor banci, BNM nu este capabila sa asigure respectarea limitelor prudentiale referitoare la creditarea persoanelor afiliate si creditele mari, si nu are posibilitati pentru a asigura responsabilitatea actionarilor majoritari ai bancilor. Unii dintre acesti proprietari (sau însasi bancile) de asemenea detin cote majore în câteva companii de asigurari, acutizând problema.

7. **Suplimentar problemelor structurale de baza, exista câteva probleme macroeconomice potientiale care sporesc vulnerabilitatea sistemului financiar.** Acestea includ: (i) finantarea directa a bugetului de stat de catre banca centrala pe fundalul unei situatii fiscale si externe slabe; (ii) dependenta de remitente; si (iii)

dolarizarea, combinata cu volatilitatea semnificativa a ratei de schimb. În vederea conflictelor între pozitia macroeconomica a guvernului si pasii care sunt necesari pentru a face fata acestor vulnerabilitati, capacitatea bancii centrale de a reduce aceste riscuri, inerente factorilor de mai sus, este limitata.

8. **Cadrul de reglementari si regulamente referitoare la banci este în mare masura consistent cu standardele internationale, desi implementarea acestora este uneori mai putin corespunzatoare.** În sectorul bancar, normele de prudenta, evidenta contabila si auditul, si o mare parte din infrastructura legala ajuta la asigurarea indicatorilor pozitivi solizi. Totusi, normele de prudenta pentru gestionarea impactului volatilitatii ratei de schimb nu sunt adecvate. BNM nu a stabilit îndrumari sau limite si cerinte de raportare referitoare la riscul de tara, iar regulile ce tin de pozitiile valutare deschise trebuiesc de asemenea aduse în concordanta cu cele mai bune practici internationale.

9. **Accesul la finantare indica mai putine probleme decât în multe tari cu nivel similar de dezvoltare.** Totusi, intermedierea financiara ramâne în urma chiar si fata de unii vecini, reflectând puncte slabe în cadrul de reglementare, supraveghere, si cel operational în sectoarele ce tin de valorile mobiliare, asigurari si microfinantare.

10. **Sub-sectoarele ne-bancare ale sistemului financiar — sectoarele de asigurari si valori mobiliare — sunt la etape începatoare de dezvoltare.** La fel ca si sectorul bancar, acestea de asemenea înfrunta probleme de guvernare; au dificultati operationale datorita lipsei instrumentelor si pietelor bine dezvoltate; supravegherea acestora a ramas mult în urma.

11. **Din punct de vedere al vulnerabilitatii sistemice, recomandarile pentru sistemul bancar si supravegherea acestuia sunt de prioritatea cea mai înalta.** Recomandarile principale ale echipei sunt sumarizate mai jos. Echipa a propus îmbunatatirea criteriilor de verificare a calificarii actionarilor bancilor, elaborarea strategiei de privatizare pentru banca aflata în proprietatea statului, si a accentuat ca interventia statului în sectorul de asigurari trebuie descurajata.³ Banca centrala de asemenea trebuie sa sustina implicarea investitorilor cu reputatie în sectorul bancar. Totusi, multe din problemele înfruntate de sistemul financiar nu pot fi solutionate prin schimbarea reglementarilor prudentiale si nu pot fi influentate de supraveghetorii bancari, datorita netransparentei proprietatii multor banci si întreprinderi similare.

12. **Principalele recomandari pentru sectorul financiar includ urmatoarele:**

Sistemul bancar

- ? Elaborarea strategiei de privatizare si a unui plan de actiuni cu termen real pentru banca aflata în proprietate de stat.
- ? Solicitarea faptului ca bancile care detin cote de proprietate în companii de asigurare sa creeze rezerve speciale.

---

³ Ulterior, în decembrie 2004, a fost acordata asistenta tehnica pentru solutionarea unora din aceste recomandari.

Reglementarea si supravegherea bancara

- ? Reducerea de la 10 procente pâna la 5 procente a limitei de detinere a unei cote semnificative sau interes majoritar în capitalul bancilor care necesita aprobarea prealabila din partea BNM.
- ? Fortificarea prevederilor referitoare la criteriile de calificare.
- ? Determinarea fezabilitatii emiterii unor reglementari care sa permita detinerea cotelor de proprietate în banci numai investitorilor strategici calificati (adica, din sectorul financiar).
- ? Emiterea instructiunilor referitoare la consolidarea contabila a filialelor si reprezentantelor si cererea de la banci sa pregateasca, daca este necesar, rapoarte financiare consolidate.
- ? Emiterea reglementarilor care sa ceara deducerea din capital a sumelor creditate persoanelor afiliate, precum si reglementarilor care sa ia în considerare riscurile de tara.
- ? Emiterea reglementarilor sau recomandarilor care sa ceara bancilor stabilirea unor sisteme care sa masoare si sa monitorizeze cu precizie riscurile pietei.
- ? Solicitarea de la banci sa prezinte o analiza a pozitiiilor valutare a clientilor sai.

Politica monetara

- ? Definirea mai stricta a criteriilor si limitelor de finantare a Guvernului direct de catre BNM.

Sistemele de plati si decontari

- ? Aducerea regulilor si regulamentelor în concordanta cu noul sistem si elaborarea planurilor pentru evenimente neprevazute.

Sectorul asigurarilor

- ? Punerea în vigoare a unei noi legislatii cu privire la asigurari, pentru a îmbunătăti structura institutionala, capacitatea de implementare si fortificare a supravegherii asigurarilor, si guvernarea corporativa.
- ? Promovarea si dezvoltarea profesiei de actuar si crearea unei baze solide a revendicarilor de pretentii.

Pietele de capital

- ? Elaborarea planurilor de actiuni pentru a largi baza de investitori, întări încrederea, consolida instrumentele, si dezvolta piata secundara.
- ? Rationalizarea schimburilor în afara pietei si restructurarea industriei fondurilor de investitii.

Microfinantarea si leasingul

- ? Rationalizarea bazei legislative pentru Asociatiile de Economii si Împrumut (AEÎ).

- ? Fortificarea supravegherii AEÎ de catre Serviciul Supravegherii de Stat (SSS).
- ? Ajustarea tratarii TVA pentru companiile de leasing cu tratarea aplicata bancilor.

Probleme legate de combaterea spalarii banilor(CSB)

- ? Definirea conceptului de baza al legii cu privire la CSB pentru a include si combaterea finantarii terorismului.
- ? Modificarea legislatiei cu privire la CSB pentru a asigura deplina sa conformitate cu standardele internationale.

III. SECTORUL FINANCIAR SI CONTEXTUL DE REGLEMENTARE

Structura sectorului financiar

13. **PESF a fost efectuat într-o perioada de activitate economica energica, în care însa inflatia era în crestere.** Politicile monetare si fiscale au devenit expansioniste, în timp ce reformele structurale se aflau în stagnare. Remitentele de peste hotare au jucat n rol important si în crestere în calitate de sursa de finantare si factor de crestere economica.

14. **Sectorul bancar este mic în termeni de active (circa 780 milioane dolari SUA la sfârșitul anului 2003, echivalent cu 38 procente din PIB), însa numarul bancilor (16) este mai mult decât ar fi adecvat.** Sectorul bancar este dominat de sase banci mari care detin circa 77 procente din total active, 80 procente din total depozite si 63 procente din total capital. Pentru a stimula comasarea lor, BNM va creste progresiv nivelul de capital minim normativ necesar pentru detinerea licentelor depline si nerestricționate de la 96 milioane lei pâna la 150 milioane lei (circa 12 milioane dolari SUA) catre sfârșitul anului 2005.

15. **Proprietatea bancilor din Moldova, care toate sunt înregistrate în calitate de societati pe actiuni, este dispersata în câteva grupuri mari.** O banca, a doua dupa marime, este în proprietatea statului, care detine o cota de 56 procente. Statul în prezent își exercita dreptul de actionar în aceasta banca prin Ministerul Finantelor (pâna recent aceste drepturi erau exercitate prin Ministerul Economiei). Cinci banci sunt în proprietate majoritara locala si înca trei sunt cu 100 procente capital strain, desi printre acesti proprietari nu sunt banci straine de nivelul unu. Celelalte sapte banci sunt fie ca în proprietate majoritara offshore, sau au proprietari minoritari din offshore care exercita controlul asupra lor, unii dintre care pot fi la rândul sai proprietati ai rezidentilor Moldovei.⁴ Nici un actionar din off-shore în nici o banca de acest fel nu detine mai mult de limita de 10 procente care necesita aprobare prealabila a BNM.

16. **Sectorul de asigurari în Moldova este mic si subdezvoltat în comparatie cu cele din alte tari ale CSI, desi numarul de companii de asigurari (50) este mare în comparatie cu marimea pietei.** Veniturile brute din prime de asigurare în 2003 a constituit 290 milioane lei (circa 24 milioane dolari SUA), din care peste 98 procente au

---

⁴ Acesti proprietari sunt domiciliati în Bahame, Beliz, Insulele Cayman, Cipru, Republica Dominicana, Panama, etc.

fost asigurari altele decât asigurările de viata. Importanta asigurărilor de viata este neglijabila, ceea ce implica ca industria nu poate fi considerata drept sursa majora de capital pe termen lung pentru tara. Cățiva factori au contribuit la aceste nivele foarte reduse de penetrare a asigurărilor, inclusiv veniturile scazute pe cap de locuitor, lipsa înțelegerii conceptului de asigurare de catre populatie, precum si nivelul slab de implementare a politicilor, supravegherii si aplicării reglementărilor în industrie.

17. **Întreprinderile mici si mijlocii (ÎMM) au beneficiat puțin de creșterea enorma în creditarea bancara si ultimii cățiva ani.** Lipsa resurselor pe termen lung face riscante pentru banci chiar si creditele pe termen mediu si sporește costurile creditării. Majoritatea creditelor cu scadentele mai mari de un an sunt finantate de donatori internationali. Rolul institutiilor financiare nebankare (IFNB) în deservirea necesitatilor ÎMM ramâne limitat iar portofoliul lor total nu depășește volumul creditelor mici acordate de catre banci. În afara de banci, alte forme de finantare a ÎMM includ leasingul, fondurile de capital, si institutii de microfinantare. Industria leasing-ului este sub-dezvoltata chiar si dupa standardele regionale, în mare parte datorita dezavantajelor fiscale ale partii care acorda bunurile în leasing. Cu toate acestea, se pare sa existe o cerere puternica nesatisfacuta pentru aceste servicii, în special din partea ÎMM, pentru luarea în leasing a mijloacelor de transport.

18. **Microfinantarea a înregistrat o creștere substantiala în anii recenti, de la un nivel mult mai scazut.** Suplimentar la doua institutii de microfinantare, exista o retea de 530 asociatii de economii si împrumut (AEÎ). AEÎ functioneaza în baza propriei legi si accepta depuneri de la membrii sai. În calitate de institutii care accepta depuneri, ele sunt în prezent sub supravegherea Serviciului Supravegherii de Stat (SSS) în cadrul Ministerului Finantelor. Pentru a functiona adecvat, SSS necesita fortificat considerabil. Organizatia de vârf a AEÎ, Corporatia de Finantare Rurala (CFR), directioneaza spre ele fonduri de la donatori. Creșterea recenta rapida a AEÎC (portofoliul lor total de împrumuturi a crescut cu 62 procente iar depunerile cu 181 procente în 2003) pune mai multe probleme ce tin de gestionarea creșterii si durabilitatea generala a sistemului AEÎ.

Performanta sectorului bancar

19. **În general, sectorul bancar demonstreaza nivele impresionante de profitabilitate si capitalizare, si un nivel scazut de active clasificate sau neperformante.** Principalii indicatori de stabilitate financiara s-au îmbunatatit în ultimii cinci ani, înca performantele bancilor mai mici continua sa ramâna în urma sectorului. Desi cele mai mici cinci banci au coeficientul de suficiența a capitalului (CSC) mult mai înalt, rentabilitatea activelor (ROA) si rentabilitatea capitalului (ROE) este cu mult mai scazuta decât cea a celor mai mari cinci banci. Acest fapt trezeste întrebări despre tipul afacerilor conduse de ele, deoarece structura bilanțurilor lor difera de cea a unei banci comerciale tipice.

20. **Creditele neperformante raportate (CNP) s-au redus dramatic din perioada crizei financiare din Rusia.** CNP din cele mai joase trei categorii de clasificare a activelor C, D si E au constituit doar 6,2 procente din total credite la sfârșitul anului 2003. Rata mica a CNP în banci în general se datoreaza partial creșterii volumului brut de credite si partial politicilor de trecerea la pierderi a creditelor odata cu constituirea totala a provizioanelor pentru ele. Totusi, rata CNP de 12,7 procente la bancile mai mici este

dublu fata de media pe întreg sistemul bancar. BNM a definit categoria de clasificare "credite sub supraveghere" drept Categoria B de clasificare, pentru care este necesara crearea provizioanelor de doar 5 procente: creditele clasificate astfel reprezinta 35,3 procente din total credite, ceea ce poate fi un indice a unor probleme în viitor. Provizioanele pentru pierderi din credite la sfârșitul anului 2003 acopereau 89 procente credite neperformante (creditele în categoriile C, D si E).

21. **În absenta unei pietre secundare lichide, gestionarea eficienta a lichiditatilor ramâne o problema, cu putine instrumente disponibile.** În general, bancile detin circa 75 procente a valorilor mobiliare de stat (desi acestea reprezinta doar circa 6,5 procente din activele lor totale) iar lichiditatea lor a ramas cu mult mai înalta decât cerintele prudentiale în ultimii cinci ani. În rezultat, bancile detin un exces neremunerat de rezerve la conturile sale la BNM, plasând presiunea asupra pretului creditelor acordate clientilor pentru a obtine o rentabilitate adecvata a activelor în general.

22. **Încrederea publica în sistemul bancar, care s-a deteriorat în timpul crizei din 1998 din Rusia si falimentul ulterior a mai multe banci comerciale din Moldova, s-a restabilit în mare parte.** Cresterea totalului depunerilor din 1999 pâna în 2003 a fost în special spectaculara, depozitele sporind de la 1 miliard lei la 6,9 miliarde lei, sau circa cu 600 procente în cinci ani. În aceeasi perioada, cresterea volumului de credite acordate a fost de doar 250 procente.

23. **În ultimii cinci ani, dolarizarea sistemului bancar a ramas relativ neschimbata si a constituit ceva mai putin de o jumatate din totalul activelor si a depozitelor.** Raportul între depozitele în valuta straina (majoritatea în euro si dolari SUA) si total depozite s-a redus usor la 45 procente, în timp ce creditarea în valuta straina a ramas relativ constanta la circa 42 procente din totalul creditelor.

IV. VULNERABILITATISISTEMICE

Riscuri si vulnerabilitati macroeconomice

24. **Principalul risc macroeconomic pentru sectorul financiar si pentru politica monetara îl reprezinta situatia fiscala cuplata cu restantele la datoria externa.** Faptul ca Moldova nu deserveste o parte a datoriilor sale externe a redus presiunea asupra situatiei fiscale pe termen scurt, în schimb a cauzat grade reduse de rating. Aceasta a limitat accesul bancilor comerciale la finantarea externa si la confirmarea acreditivelor de catre corespondentii lor, care, în final, le face mai vulnerabile la socuri externe. În plus, cheltuielile din ce în ce mai mari, în special pentru salarii, au un efect inflationist direct.

25. **Pentru îmbunatatirea situatiei externe, în mai 2004 autoritatile au recurs la solicitarea finantarii directe suplimentare de la BNM, în valoare de 600 de milioane lei (circa 50 milioane dolari SUA).** Aceasta finantare a bugetului a fost folosita pentru plata datoriilor externe ale tarii. Anterior acestei finantari, creditele acordate de BNM au fost reînnoite succesiv la scadenta fara a reduce suma initiala a creditelor, conform legilor bugetului anual întocmite de MF si aprobate de Parlament.

26. **Creditarea la direct a Guvernului de catre BNM — permisa de Lege — pune în pericol independenta BNM, desi prin Lege BNM este independenta operational în conducerea politicii monetare si supravegherii prudentiale.** Din aceste motive, este necesar de a face mai stricte conditiile creditarii de catre BNM a guvernului, daca nu de a interzice totalmente aceste practici. Consolidarea fiscala si gestionarea adecvata a datoriilor sunt pre-rechizite importante pentru o politica monetara mai efectiva.

27. **A doua sursa majora de risc provine de la afluxul mare de remitente din partea angajatilor peste hotare.** În ultimii patru ani, remitentele angajatilor peste hotare au crescut rapid si sunt oficial estimate la circa 24 procente din PIB în 2003. aceste afluxuri au finantat expansiunea PIB-ului cauzata de consum, cauzând o cresterea rapida a importurilor si sporind deficitul comercial. Totusi, în pofida afluxului de valuta straina, politicile ne-orientate spre piata în multe domenii, precum si viteza mica a reformelor structurale, au creat în Moldova un mediu de afaceri nefavorabil care pune în pericol durabilitatea cresterii PIB-ului si nu permite directionarea acestor remitente spre utilizari productive.

28. **Deoarece terminarea brusca a remitentelor de la angajatii peste hotare nu se prevede, acestea cauzeaza câteva riscuri.** Primul, dupa cum s-a demonstrat la începutul anului 2004, este ca variatiile fluxului de remitente va avea un efect semnificativ asupra ratei de schimb. Al doilea, majoritatea cetatenilor Moldovei aflati peste hotare lucreaza în Rusia si Uniunea Europeana, si economia Moldovei poate fi afectata daca economiile acestor tari se deterioreaza; daca legislatia muncii în aceste tari se schimba; si/sau daca aplicarea acelor legi se intensifica. Al treilea, orice tentativa din partea Guvernului de a impozita remitentele angajatilor peste hotare poate cauza utilizarea de catre acestia a altor canale în afara sistemului bancar si descuraja populatia sa utilizeze bancile pentru depunerea economiilor sale în valuta straina.

29. **Remitentele au exercitat presiuni tot mai mari asupra Leului Moldovenesc în directia aprecierii, amenintând competitivitatea si astfel cauzând riscuri pentru bilanturile bancilor.** În 2003 leul s-a apreciat cu 4,5 procente vis-à-vis de dolar în termeni nominali. În 2004 leul s-a apreciat atât fata de dolar (conform estimarilor de serviciu cu circa 13 procente) cât si fata de cosul valutar ponderat la structura comertului, în timp ce inflatia a ramas relativ înalta. De aceea BNM înfrunta problema dubla de reducere a inflatiei si totodata prevenirea aprecierii de mai departe a leului pentru a sustine competitivitatea pe termen scurt. Restantele la datoriile externe ale Guvernului contribuie la nesiguranta în privinta ratei dobânzii.

30. **Nivelul înalt de dolarizare însusi poate fi o sursa de vulnerabilitate financiara, în special deoarece rata de schimb în trecut s-a dovedit a fi foarte volatila.** Bancile pot acorda credite în valuta straina persoanelor fizice si juridice rezidente numai pentru deservirea obligatiilor de plata catre nerezidenti, în mod tipic pentru efectuarea importurilor. În mod paradoxal, în timp ce acesti debitori nu întotdeauna au careva venituri în valuta straina pentru a le asigura riscurile, bancile nu au dreptul sa acorde asemenea credite exportatorilor (cu exceptia liniilor de credit oficiale). Un alt risc ce tine de acelasi domeniu este posibilitatea scaderii încrederii în valuta nationala, ceea ce va cauza retragerea depozitelor în valuta nationala, cum s-a mai întâmplat în perioada crizei din Rusia când leul moldovenesc (MDL) s-a depreciat brusc vis-à-vis de dolar.

31. **Al treilea risc substantial pentru stabilitatea financiara este creat de cresterea rapida a creditarii în anii recenti.** Acesta este un risc clar în sensul ca procesul de aprobare a creditelor ar putea deveni mai de rutina si mai puțin riguros, în special deoarece într-o economie în crestere perspectivele de rambursare a creditelor pot în general parea bune iar cota creditelor neperformante probabil va scadea, cel puțin temporar. Ciclul de creditare se poate sustine prin el însusi, deoarece sumele în crestere a creditelor vor face achitarea datoriilor mai usoara pentru majoritatea beneficiarilor. Totusi, în cazul unei scaderi a economiei Moldovei, procesul poate lua sens invers iar sectorul bancar ar putea fi supus unor presiuni considerabile.

Stabilitatea financiara a bancilor si teste de stres

32. **Diferite teste de rezistenta la stres care au fost efectuate nu au identificat careva vulnerabilitati sistemice în cadrul sistemului bancar, desi câteva banci sunt considerate evident mai vulnerabile fata de riscurile testate.** O banca mare si câteva banci mai mici cu proprietari ai dispersati sunt în special vulnerabile. Deoarece responsabilitatea si/sau proprietatea acestor banci este greu de stabilit — si, respectiv, de afectat prin masuri prudentiale — aceasta incertitudine creeaza alte vulnerabilitati potentiale. BNM poate avea dificultati în reglementarea a asemenea situatii, tragerea la raspundere a proprietarilor, si stimularea investitiilor strategice si transferului de cunostinte catre sectorul financiar.

33. **Testele de stres indica ca capitalul a câteva banci este semnificativ vulnerabil la efectele riscului de creditare, riscul valutar, si la posibile crize de lichiditate.** Au fost efectuate o serie de analize de sensibilitate si scenarii separate, pentru a evalua efectele asupra ratei suficientei capitalului bancii a schimbarilor dramatice ale riscului de creditare, fluctuatiilor ratei de schimb, schimbarilor ratei dobânzii si efectelor posibile ale unei pietei nelichide de valori mobiliare de stat. De fiecare data, aceleasi banci au fost gasite susceptibile la riscurile testate, capitalul bancilor respective reducându-se brusc în cazul unor socuri puternice sau în cazul necesitatii bancii de a vinde simultan valorile mobiliare de stat detinute pentru a face fata cererii imediate de retragere a depozitelor din partea deponentilor. Mai mult decât atât, deoarece companiile-fiice de asigurare ale unor banci nu sunt consolidate, pentru aceste banci rezultatele testelor de stres ar putea fi excesiv de pozitive.⁵

34. **Necâtând la stabilitatea relativa a sectorului bancar sugerata de analizele cantitative, au fost identificate câteva vulnerabilitati intercorelate, care, daca nu sunt abordate, ar putea submina stabilitatea si viabilitatea sectorului financiar.** Îngrijorari deosebite trezesc: (i) sporirea rolului Guvernului în sistemul bancar; (ii) structura netransparenta a proprietatii a unui numar relativ mare de banci din tara; si (iii) absentia unor investitori strategici calificati si reputabili. Acesti trei factori legati de proprietate ar putea conduce la practici de denaturare a pietei referitoare la determinarea costului riscului de creditare, atragerea depozitelor, sa plasarea creditelor inter-bancare, etc. Aceste principale vulnerabilitati au potentialul de a influenta sectorul financiar în mod dramatic în cazul unei alte crize, deoarece nici banca de stat, nici bancile controlate

---

⁵ Autoritatile însa afirma ca aceste banci sunt financiar responsabile pentru companiile sale fiice numai în marimea capitalului investit în acestea.

din offshore nu au instrumente de mobilizare a capitalului suplimentar daca va fi necesar. Mai mult decât atât, BNM nu are nici o pârgă de a tine responsabili actionarii care detin pachetul de control în aceste banci, sau de a aplica standardele de calificare actionarilor cu cote semnificative si pachete de control. Efectiv, actionarii care detin circa 40 procente din activele sectorului bancar — inclusiv activele unei banci sistemice — pot fi în afara influentei organului de reglementare.

35. **In Moldova si în alte tari, întreprinderile de stat, bancile si întreprinderile similare sunt mai susceptibile la politicile directionate ale Guvernului si presiunile indirecte.** În calitatea de a doua banca dupa marime din tara, banca de stat este în special vulnerabile la asemenea presiuni. Îngrijorarile legate de proprietatea Guvernului sunt evidente la aceasta banca prin: (i) cresterea exceptionala de zece ori a volumului de credite acordate în timp de cinci ani; (ii) concentrarea în creditarea întreprinderilor de stat; (iii) pasarea la banca a unor depozite publice substantiale (inclusiv ale Fondului Social) la rate mai reduse decât pe piata; (iv) achizitia relativ recenta a unei cote majoritare într-o companie de asigurare; si (v) puncte slabe în guvernare, reflectate în schimbarile bruste în rândurile membrilor Consiliului si ministerului responsabil de administrarea bancii. Suplimentar la acestea — si care afecteaza direct toate bancile — decizia recenta a Guvernului care cere tuturor societatilor pe actiuni sa plateasca în calitate de dividende 30 procente din profit actionarilor, va cauza, printre altele, si reducerea nivelului de capitalizare a tuturor bancilor. Mai mult decât atât, vulnerabilitatile bancii cu capital de stat vor spori si mai departe, în cazul în care unele întreprinderi mari de stat vor falimenta la onorarea obligatiunilor sale de plata, deoarece traditional bancile de stat nu doresc sa intenteze procese în judecata împotriva întreprinderilor de stat. Echipa a recomandat ca Consiliul noul al bancii sa elaboreze un plan de masuri corective pentru a solutiona constatările raportului de audit extern de la sfârșitul anului 2003 si a examinării bancii de catre BNM si sa evalueze în masura deplina practicile existente de gestionare a riscurilor si planul de afaceri. Pentru a oferi o solutie mai deplina si pe termen lung problemelor de guvernare, echipa a recomandat ca guvernul sa elaboreze o strategie de privatizare pentru banca.

36. **Mai mult decât atât, reglementarea companiilor-fiice de asigurare ale bancilor nu este nici coordonata nici robusta, ceea ce creeaza un risc sistemic potential în cazul în care compania de asigurari care apartine bancii devine incapabila de asi onora angajamentele.** Banca de stat detine cota majoritara într-o companie de asigurari cu spectru deplin de servicii care ofera asigurari pentru toate sferele de activitate (asigurari de viata, auto, comerciale, etc). În prezent, BNM nu are acces regulat la informatia despre situatia financiara a companiilor de asigurare, rezervele si tipurile de riscuri pentru care sunt emise politele. Astfel, daca o companie de asigurare sufera pierderi mari si neasteptate pentru care nu au fost create rezerve adecvate sau contractate reasigurari, aceasta poate fi incapabila sa-si acopere pierderile, si în acest caz capitalul bancii-proprietar poate fi expus riscului, cel puțin în masura investitiei efectuate în compania-fiica de asigurare. Mai departe, bancile nu creeaza rezerve pentru asemenea activitati iar BNM nu are stabilite legaturi pentru a face schimb de informatii cu organul de supraveghere a asigurarilor pentru a evalua exact riscurile asumate de companiile de asigurare aflate în proprietatea bancilor. Consiliile bancilor trebuie sa analizeze atent situatia financiara si riscurile asumate de catre companiile-fiice de asigurari. Dat fiind potentialul pentru obligatiuni semnificative, bancile trebuie sa fie obligate sa creeze rezerve cel puțin pentru investitiile sale, în calitate de masura minima, pâna va fi

disponibila o raportare regulara si transparenta asupra finantelor companiilor sale fiice.⁶ În mod similar, MF a fost atentionat sa încheie un acord cuprinzator cu BNM referitor la schimbul de informatii referitoare la activitatile companiilor-fiice de asigurari ale bancilor.

37. **Cerintele de raportare a proprietarilor bancilor împiedica aplicarea efectiva de catre BNM a principalelor reglementari prudentiale referitoare la creditarea persoanelor afiliate si creditele mari.** Din cincisprezece banci private în Moldova, cinci au actionari majoritari care detin pachete de 9,9 procente sau mai mici, majoritatea din care sunt domiciliati în zone off-shore. Mai mult decât atât, cel puțin înca doua banci au mai mult de 30 procente din capitalul sau în forma de pachete mai mici de 9,9 procente fiecare. Nici unul din acesti actionari majoritari nu este obligat sa respecte reglementarile BNM cu privire la calificare stabilite pentru actionari cu cote de 10 procente sau mai mari.

38. **Cele sapte banci mentionate mai sus sunt mai susceptibile la abuzuri legate de persoane afiliate, si potential la spalarea de bani, cu resurse inadecvate alocate controlului intern, sistemelor IT, si altor masuri de precautie.** Aceste vulnerabilitati ale bancilor mai mici sporesc si mai mult din cauza indicatorilor mici ai ROA si ROE, nivelul mai mare a CNP, si concentrarilor mari de credite. Într-adevar, la sfârșitul anului 2003, trei din cinci banci mici au depasit limitele prudentiale pentru creditele mari, ceea ce a facut BNM sa solicite remedierea acestor încălcari. Necatând la nivelul înalt de capitalizare a bancilor, persistenta veniturilor mici ridica întrebarea despre modelul de afaceri a lor si viabilitatea pe termen lung. BNM este atentionata sa analizeze mai atent procesele de gestionare a riscurilor, situatiile financiare, si practicile acestor banci.

39. **Moldova nu a reusit sa atraga investitori strategici cu reputatie în sectorul bancar, datorita în mare parte problemelor de proprietate mentionate mai sus precum si datorita perceptiei mai largi a cadrului sau general macroeconomic.** Nedorinta bancilor straine cu reputatie sa investeasca în Moldova a fost acutizata de restantele tarii la deservirea datoriei externe. Suplimentar, faptul ca sapte din cincisprezece banci private din Moldova sunt controlate de companii off-shore netransparente care detin cote mai mici de 10 procente are un impact negativ asupra perceptiilor investitorilor. Printre consecinte este si faptul ca transferul de cunostinte, atât de necesar, si care ar avea loc daca ar exista banci multinationale în sistem, nu a avut înca loc.

Supravegherea si reglementarea

40. **Cadrul pentru supravegherea si reglementarea bancara este rezonabil de cuprinzator, si cu unele exceptii, adera la Principiile Comitetului Basel (BCP) pentru supraveghere bancara efectiva, dupa cum este sumarizat în Raportul privind respectarea standardelor si codurilor.** Independenta controlului – asa cum este apreciata de evaluarea BCP – exista, dar, în practica, poate fi constrânsa de participarea Ministrului Economiei si Ministrului de Finante la sedintele Consiliului de Administratie

---

⁶ Echipa a avut senzatia ca aceasta recomandare, care este mai stringenta decât în conditiile obisnuite, este justificata prin lipsa unei supravegheri adecvate a asigurarilor si numarul mare al companiilor de asigurari existente, care pun sub semnul întrebării soliditatea investitiilor depline ale bancilor în sectorul asigurarilor.

al BNM la care sunt discutate deciziile departamentului de supraveghere. Nu este abordata protectia legala a supraveghetorilor, nici în cadrul legii, nici în regulamentele de suport. Exista numai un sistem limitat de cooperare si de schimb de informatii între agentiile locale responsabile pentru mentinerea stabilitatii sistemului financiar.

41. **Dupa cum a fost mentionat, exista deficiente în identificarea actionarilor bancii care detin cote mai mici decât cota-limita de interes semnificativ.** Conform Legii cu privire la institutiile financiare (LIF) si regulamentelor speciale, BNM are dreptul sa acorde autorizatii pentru detinerea unor cote de 10 procente sau mai mari în bancile existente.

42. **Elementele de esenta pentru reglementarea prudentiala curenta si supraveghere exista, desi contin deficiente în domeniile limitelor creditelor mari si creditarii persoanelor afiliate.** În gestionarea riscurilor de creditare, lipsa informatiei despre identitatea unor actionari individuali trezeste unele dubii la masurarea exacta a volumului total de credite acordat unui grup de persoane ce actioneaza în comun sau persoane afiliate. Absenta acestei informatii obstructioneaza capacitatea echipei PESF în determinarea gradului de riscuri ale bancilor asociate cu creditarea persoanelor care actioneaza în comun. BNM nu are instructiuni sau limite si cerinte de raportare referitoare la riscurile de tara. Supraveghetorul trebuie sa ofere indicatii bancilor în ceea ce priveste sistemele pe care acestea trebuie sa le mentina pentru a identifica, masura, monitoriza si control unele elemente ale riscului, asa ca riscul reputatiei. Suplimentar, legea si reglementarile respective nu prevad deduceri din capital pentru riscurile pietei, cu exceptia riscului de schimb valutar. Aceste neajunsuri trebuie sa fie remediate prin introducerea modificarilor respective la regulamente.

43. **BNM are autoritate legala doar limitata în supravegherea bancilor în baza internationala consolidata, desi BNM a initiat relatii oficiale cu organele de supraveghere de peste hotare.** Aranjamentele existente ofera BNM dreptul de a efectua supraveghere consolidata a bancilor cu proprietari din strainatate, inclusiv inspectii în oficiul bancilor în caz de necesitate, si schimbul de informatii cu supraveghetorul-gazda. Totusi, aceasta problema trebuie solutionata specific prin operarea modificarilor la lege si regulamente.

V. PROBLEME PE TERMEN MEDIU SI ASPECTE DE DEZVOLTARE

Sectorul bancar

44. **Cresterea brusca a volumului creditarii din 1999 trezeste întrebarea despre eficacitatea evaluarii creditelor de catre banci si capacitatea de monitorizare.** În termeni absoluti, volumul total de credite acordata a crescut de peste trei ori din 1999 de la MDL 1,6 miliarde la MDL 6,1 miliarde; în particular, creditele la banca de stat a crescut cu 932 procente în aceasta perioada. O mare parte a cresterii în volumul de creditare reflecta aflusul de valuta straina care a sporit lichiditatea sistemului bancar.

45. **BNM a întreprins masuri pentru reducerea posibilelor efecte negative a cresterii volumului de credite prin solicitarea bancilor sa creeze unitati separate de gestionare a riscurilor, cu scopul identificarii si reducerii expunerilor specifice la risc.** Este necesar de îmbunatatit si mai departe evaluarea riscurilor, în special printre

bancile mai mici, acordându-se o atenție deosebită evaluării riscurilor din sector care provin din variațiile cursului de schimb și a ratelor dobânzii, și nu numai concentrându-se exclusiv asupra fluxurilor de mijloace bănești a debitorilor individuali. Mai mult decât atât, deoarece CNP sunt indicatori care se deteriorează mai târziu după ce apar probleme la debitori, colectarea și urmărirea informației sectoriale asupra indicatorilor de îndatorare (asa ca raportul între datorii și capital a sectorului corporativ și sub-sectoarele acestuia, între datoriile gospodăriilor casnice și PIB) ar putea fi efectuată, în calitate de semnale de alarmă care previn crize majore. În final, deși unele bănci nu fac deosebire între importatori și exportatori (mai ales ca unii împrumutați pot fi în ambele categorii), practicile normale cer ca băncile să ia în considerare pozițiile valutare deschise ale împrumutaților săi în analiza riscului sau de creditare.

Asigurarea depozitelor

46. **A fost creată o schema de garantare a depozitelor, care va fi finanțată din contribuțiile băncilor, care va acoperi riscurile depunătorilor persoane fizice până la limita modestă de MDL 4,500 (circa 380 dolari SUA) per deponent per bancă.** Echipa a evidențiat că Legea cu privire la Garantarea Depozitelor trebuie suplimentată de regulamente care să definească mult mai precis acele evenimente care pot cauza efectuarea plăților către deponenți din Fondul de Garantare a Depozitelor (FGD). Aceste evenimente pot include determinarea de către organele de judecată că banca este insolubilă, sau declararea de către BNM că banca nu este capabilă să-și onoreze obligațiile față de deponenți. În practică, băncile pot suferi deficite temporare de lichidități care pot reține plățile față de deponenți fără a conduce la sistarea totală a plăților. Anume BNM în calitate de regulator trebuie să determine dacă asemenea lipse de lichidități sunt suficient de serioase pentru a justifica efectuarea plăților de către FGD în calitate de început al lichidării băncii în cauză. Echipa menționează că FGD, după ce a efectuat plățile către micii deponenți, va lua poziția acestor mici deponenți prin capătarea dreptului de subrogare în lichidarea băncii astfel afectate, și este necesar de introdus modificări la Legea cu privire la insolabilitate adoptată în iunie 2004 care să acorde prioritate pretențiilor FGD față de creditorii neasigurați.

Gestionarea lichidităților în sistem

47. **În timp ce Legea cu privire la BNM stipulează ca principalul obiectiv al Bancii Centrale este menținerea stabilității valutei naționale, în practică, BNM se ocupă de obiective politice multiple.** Acestea pot uneori avea implicații politice contradictorii, așa ca reducerea inflației, păstrarea stabilității ratei de schimb valutar și reducerea ratelor dobânzii.

48. **Deși pot fi făcute unele schimbări tehnice la unele instrumente de politică monetară, principalele probleme ce țin de gestionarea lichidităților sunt mai fundamentale.** Concurența pe piață este denaturată de lichiditățile ieftine oferite de mijloacele Fondului Social depozitate la banca de stat. În același timp, remitențele masive generează lichidități indiferent de politica băncii centrale. Mecanismul de transpunere a ratei dobânzii este slab datorită problemelor în gestionarea lichidităților, lipsei de instrumente, și pietelor sub-dezvoltate. BNM tinde să influențeze dobânzile pe piață prin structura de "coridor" a ratelor de bază, dar politica monetară încă operează în mare parte

cu masuri cantitative (adica, cerintele de rezervare).⁷ În aceste circumstante prognozarea lichiditatilor este dificila si suplimentar complicata prin faptul ca BNM nu poate prognoza daca si când Guvernul își va onora obligatiile sale externe. Multe din aceste probleme necesita decizii politice si sunt astfel în afara competentei bancii centrale.

Accesul la credite si microfinantarea

49. **Cadrul de reglementare în care au fost create si functioneaza în prezent asociatiile de economii si împrumut (AEÎ) necesita sa fie îmbunatatit pentru a asigura durabilitatea acestui sector.** Noi Norme de prudenta (cerinte fata de capital, lichiditati, rezerve, restante) care au ca scop acoperirea tuturor riscurilor potentiale sunt în curs de elaborare pentru AEÎ si vor fi adoptate în timpul anului 2005. Se discuta un nou proiect de Lege cu privire la Cooperativele de Economii si Împrumut, care prevede participarea persoanelor juridice în calitate de membri si largire potentiala a domeniului lor de activitate, va trezi întrebări referitoare la tratarea Cooperativelor de Economii si Împrumut (CEÎ) în calitate de IFNB. La general, diferite legi, atât existente cât si propuse, trebuiesc examinate atent pentru a asigura consistenta continutului lor între ele, cât si corespunderea lor cu Legea cu privire la Institutiile Financiare. Suplimentar la schimbarile legislative, sistemul de AEÎ trebuie fortificat, în special în aspectele ce tin de: (i) guvernarea si capacitatea de tinere a evidentei contabile (pentru a reduce riscurile inerente activitatii sale); (ii) autoritatea de supraveghere si capacitatea SSS de a întreprinde lichidarea AEÎ insolvabile; (iii) disponibilitatea sanctiunilor pentru facilitarea aplicarii reglementarilor; si (iv) alinierea cadrului de reglementare cu cele mai bune practici. Industria leasing-ului s-ar putea dezvolta mai rapid daca statutul platitorilor de TVA al partii care ofera bunuri în leasing ar fi ajustat la acel al bancilor, eliminând aplicarea TVA la elementul de dobânda din platile de leasing⁸.

Cadrul juridic

50. **Cadrul juridic care guverneaza reglementarea si supravegherea sectorului bancar în Moldova a suferit de reforme semnificative în ultima decada, la fel ca si legislatia referitoare la insolvabilitate si gaj.** Legea BNM si Legea IF merita mentiuni speciale pentru calitatea continutului, si în mare parte pentru armonia cu practicile moderne ale unei banci centrale (exceptiile sunt descrise în alte parti ale acestui raport). Legile stabilesc independenta operationala a BNM, regulamentele referitoare la supravegherea bancara si guvernarea interna sunt în mare parte adecvate, iar BNM are drepturi suficiente pentru a lucra cu bancile problematice. Singura variatie semnificativa se refera la lipsa imunitatii. În timp ce Guvernatorul are imunitate explicita de tragere în judecata, practica normala este de a extinde asemenea imunitate de actiuni civile si asupra altor angajati, inclusiv personalul de supraveghere al bancii.

51. **Spre deosebire de cadrul juridic, implementarea si aplicarea legilor aplicabile în Moldova este inconsecventa.** Acesta este, în mare masura, rezultatul

⁷ Din iulie 2004, BNM a introdus cerinte de rezervare în valuta straina pentru depozite în valuta straina, în acelasi timp reducând rata de la 12 procente la 10 procente. Procesul de înlocuire a rezervelor va avea loc treptat, timp de 10 luni, pentru a nu elibera brusc lichiditati suplimentare în lei.

⁸ Corectarea acestei anomalii este una din cele câteva modificari la legislatia cu privire la leasing pregatita de Guvern pentru prezentare Parlamentului în primavara 2005.

resurselor limitate si inadecvate, a birocratiei excesive, a interventiei statului si a nivelului relativ redus de respect al legii, asa cum se evidentiaza în studiile si evaluarile publicate de Banca Europeana pentru Reconstructie si Dezvoltare si Banca Mondiala⁹. Rapoartele si studiile recente au confirmat ca riscurile si costurile de conducere a afacerilor sunt mari, iar obligatiile administrative de ordin diferit sunt excesive. Costurile de respectare a reglementarilor sunt printre cele mai mari din regiune, iar regimul de licentiere ramâne unul dintre cele mai restrictive din economiile de tranzitie. Frecventa inspectiilor semnaleaza mai degraba birocratia excesiva decât aplicarea eficienta. Desi durata si costul inspectiilor s-a redus, ele înca depasesc pe cele din tarile vecine.

Sistemele de plata si decontare

52. **Sistemul existent de plati de importanta sistemica, gestionat de BNM, consta dintr-un sistem de decontare bruta atât pentru plati mari cât si cele mici.** BNM are planuri ambitioase de reformare a sistemului prin crearea unui sistem DBTR (decontare bruta în timp real) pentru platile mari, a unui sistem DND (decontare neta desemnata) pentru platile mici, si un sistem actualizat de decontare a titlurilor de valoare pentru titlurile de valoare ale guvernului care faciliteaza creditul intra-zilnic garantat. Una dintre cele mai importante sarcini a implementarii noului sistem va fi gasirea echilibrului dintre platile efectuate în noul sistem DBTR si cele din sistemul DND, care la rândul lui va asigura dimensiunea corecta a fiecărei componente pentru a fi eficienta din punct de vedere a costului. Regulile si regulamentele noilor sisteme, precum si ghidul privind functionarea sistemelor si gestionarea riscurilor trebuie sa fie întocmite în timp util. Trebuie efectuata o evaluare pentru a verifica daca baza juridica actuala sprijina noua infrastructura si respecta principiile de plata si recomandările internationale pentru decontarea titlurilor de valoare. Organizarea trebuie sa fie adaptata la cerintele necesare functionarii continue a sistemului DBTR. Trebuie de asemenea efectuata o analiza a riscului completa si sistematica a sistemului planificat pentru a identifica si remedia eventualele deficiente. Trebuie sa fie actualizate si testate planurile pentru cazuri de urgenta, inclusiv sa fie planificata amplasarea unor sisteme de rezerva la o distanta mai mare de amplasarea sistemului de baza de productie. Trebuie stabilite si pregatite imediat planuri de gestionare a eventualelor crize si organizare în caz de incidente, pentru a fi gata de functionare.

Sectorul asigurarilor

53. **Sectorul de asigurari prezinta o multitudine de probleme care trebuiesc rezolvate pentru ca sectorul sa poata înregistra o crestere durabila.** Daca compania de asigurari de stat recent creata într-adevar a primit tratare preferentiala prin fortarea tuturor întreprinderilor de stat sa-si îndrepte operatiunile legate de asigurari spre aceasta companie, aceste practici trebuiesc terminate. Structura institutionala, implementarea, si capacitatea de punere în aplicare a organului de supraveghere în asigurari care este în prezent în cadrul MF trebuiesc dezvoltate. În acelasi timp, supraveghetorul trebuie sa posede dreptul sa licentieze noi companii de asigurare, ceea ce în prezent face Camera de Licentiere. Organul de reglementare trebuie de asemenea sa promoveze crearea unei baze de date bune de revendicare a pretentiilor, care va ajuta companiile de asigurari si supraveghetorii sa stabileasca adecvat pretul la produsele sale. Publicul si industria

---

⁹ BERD si Banca Mondiala, Studiul Mediului de Afaceri si Performantei Întreprinderilor, 2002

asigurarilor vor beneficia în urma unei campanii de instruire care sa explice avantajele potentiale si utilizarea produselor de asigurare.

54. Trebuie finalizata elaborarea unei legislatii noi si moderne privind asigurarile. Noua lege prevede stabilirea unei institutii de reglementare si de control independente, o crestere a cerintelor de capital si armonizarea cerintelor prudentiale cu standardele celor mai bune practici aplicabile, care prevad ca asigurarile de viata si celelalte asigurari sunt separate si nici una din aceste activitati nu pot fi utilizate pentru a sustine pe alta. Înainte de a separa aceste activitati, trebuie de elaborat un cadru de reglementare corespunzator pentru asigurarile de viata. Atât sectorul de asigurari cât si organul sau de reglementare vor fi fortificate prin o coordonare mai buna.

Pietele de capital

55. Pietele de capital sunt, în general, subdezvoltate si superficiale. Piata primara pentru titlurile de valoare de stat este bine organizata, dar dominata de bancile comerciale, în timp ce piata secundara este aproape inexistentă. Lichiditatea pe piata este constrânsa si de absentă nerezidentilor care si-au vândut portofoliile la începutul crizei din Rusia si nu s-au mai întors de atunci. Lipsa de investitori de capital este acutizata si de fragmentarea pietei. Pentru ca piata de capital sa creasca, este nevoie de un plan strategic care sa descrie caile de largire a bazei de investitori si fortificare a organului de supraveghere (Comisia Nationala a Valorilor Mobiliare din Moldova), fara a spori numarul de angajati a acestora. Reconfigurarea pietei de capital actionar într-o “piata usoara de capital actionar” efectiva din punct de vedere al costurilor si eficienta operational, ar putea contribui la revigorarea ei.

Combaterea spalarii banilor si a finantarii terorismului

56. Combinatia între saracie si o economie deschisa într-o regiune sensibila face Moldova vulnerabila la activitati ilicite. Aceasta vulnerabilitate este exacerbata de problema nesolutionata a Transnistriei. Desi tara a progresat în domeniul CSB/CFT, trebuiesc depuse eforturi sustinute pentru a realiza un regim eficient, inclusiv: (i) introducerea modificarilor în Legea cu privire la CSB si în Codul Penal pentru a sanctiona finantarea terorismului; (ii) adoptarea masurilor legislative si de implementare legate de verificarea clientilor si raportarea tranzactiilor suspecte; (iii) stabilirea mecanismelor de coordonare a initiativelor si a masurilor CSB/CFT nationale aferente cooperarii internationale; (iv) îmbunatatirea aplicarii; si (v) îmbunatatirea functionarii Serviciului pentru prevenirea spalarii banilor care, în prezent, nu pare sa contribuie semnificativ prin analiza informatiilor colectate.